

Téma 16.:

- Barokní román
 - koncept “románu”
 - Termín “román”, it. Romanzo, fr. Roman, šp. Novela (!)
 - Národní milníky: Pantagruel, Tirant lo Blanc
 - Příklad Miguela de Cervantes

Nový čtenář

- Materiální a sociální proměna funkce literatury
 - Jiní čtenáři
 - Svoboda měšťana, alfabetizace
 - Konzumují jinými způsobem
 - Předčítání či vlastní četba
 - Texty cirkulují jinými mechanismy
 - Tištěné knihy levnější a dosažitelnější.

Vysoká a nízká

- Podle italského prof. Asora Rosy (1984: 717) v zásadě dva proudy:
 - **Rafinovaná aristokratická iluze “vznešeného života”** (v 17. století např.: Honoré d'Urfé: Astrée, La Calprenède a před nimi masivní vliv Amadise)
 - **Deziluze/převrácení kavalírství v nízké a komické** (pikareskní román, Quijote)

formy-témata

- Vysoký
 - Rytířský (pokračování Amadise, Palmerína, Tirant)
 - Pastorální (Lopeho Arcadia, Astrée...)
 - Byzantský (Tirant lo Blanc?, Trabajos de Persiles y Sigismunda)
- Nízký
 - Pikareskní (Lazarillo de Tormes...)
 - “naruby” (Gargantua, Quijote)

Odlišná recepce

- Je-li barokní poezie naprosto objevný zjev
- A barokní divadlo specifickou formou obnovy starého
- Barokní román je jen pokračováním starších (často středověkých) způsobů, forem a témat vyprávění

Odlišná recepce

- Jsou-li poezie a divadlo pro 21. století přitažlivé, román až na výjimky ne
 - Snad právě proto, že se až křečovitě drží forem, do nichž narraci vkládá?
 - Rytířská, pastorální, pikareskní...

“Baroknost” románu?

- Jestli je tradice vzniku románu v Románii (sic) spojena s řeckým románem a Amyotovými překlady (viz téma 11, *Ethiopiky* a *Daphnis a Chloé*)
 - od roku 1600 tento žánr pokračuje milostnými arkadickými romány (Astrée 1607-1627 od Urfého, později Artamene ou le Grand Cyrus 1649-1653, či Clélie 1654-1660 od Madeleine de Scudéry)

“Baroknost” románu?

- Baroknost spatřována především v komplikované struktuře děje
 - milostné propletence, neustálé oddalování šťastného shledání milenců či katarze z opětované lásky, děj prokládán digresemi buď popisnými či dějovými

Parodie zavedených žánrů

- Podobně “barokní” znaky vykazují díla jiných autorů, kteří však často spíše parodují, ironizují zavedená schémata
 - Charles Sorel: L'Histoire comique de Francion (1626-1633), Le Berger extravagant (1627), Paul Scarron: Le roman comique (1651-1657), Antoine Furetiere: Le roman bourgeois (1666), až utopické Cyrano de Bergerac: L'Autre monde (1657)

příklad?

- Formou zcela typický román parodující dobové módní žánry (rytířský a pastorální), ale
- Dostí atypický odzbrojujícím, mistrně vykresleným realismem a z našeho pohledu (moderní recepce) mnohoznačnými, mnohdy až filozoficko-mystickými možnostmi čtení a výkladu

Miguel de Cervantes (1547-1616)

- La Galatea (1585)
- **El ingenioso hidalgo don Quijote de la Mancha (1605)**
- Novelas ejemplares (1613)
- El Viaje del Parnaso (1614)
 - Viaggio di Parnasso (1582) de Cesare Caporali
- **El ingenioso caballero don Quijote de la Mancha (1615)**
- Los trabajos de Persiles y Sigismunda (1617)
- + nevydaná dramata: Los tratos de Argel, El cerco de Numancia, Los baños de Argel, La gran sultana, El gallardo español a další...

Proč *Quijote* moderní?

- Na rozdíl od *Pantagruela* či *Tiranta* k nám v 21. století dokáže promlouvat přímo bez učených vysvětlivek či vnitrojazykového překladu
 - psán barvitou a i dnes snadno srozumitelnou španělštinou (na rozdíl od Rabelaise např.)

Prostá zápleтка

- Román na cestě, chronologicky lineární, vševědoucí vypravěč “na straně čtenáře”, zauzlení záměrně nevyvolávají napětí, *suspense*
- Zápletku možno podat ve 3 větách:
 - Vesnický zemánek se zblázní z četby rytířských románů, 3x vyjede z vesnice za dobrodružstvími a nakonec se vrátí, nemocný znovu získává rozum a umírá jako dobrý křesťan

Situační komika

- Páteří soudržnosti vyprávění není napětí, nýbrž
 - Humoristický kontrast dvou vidění světa (reálného x idealistického, bláznivého)
 - Např. *Gargantua* podobně, ale jeho humorný kontrast je vyjadřován přímo na linii autor-čtenář, v *Quijotovi* realisticky zobrazené postavy “hrají” kontrastní role

Vrstevnaté dekodování

- 2 díly, 1605 y 1615, nikoli pouhé pokračování, variace na téma
- I. díl
 - Např. Quijote posílá Sancha za Dulcineou, ten vypráví popravdě, ale Q to opravuje jako by byla dámou
- Totéž v II. dílu (kap. 10) ale naopak
 -

Vrstevnaté dekódování

- Q putuje po cestách a hostincích v Manche, aniž by se mu stalo něco neobvyklého, to se děje jen v jeho fantazii
- V II. díle naopak, Q už smysly nešálí
- text

—

Kuriozní, že...

- Rabelais, Tiran lo Blanc i Quijote svou formu a způsob vyprávění odvozují od tradice **rytířského románu!**

Kde studovat?

- ALBORG, J. L. (1986, 1966), *Historia de la literatura española*, sv. II, Gredos, Madrid.
- ASOR ROSA, Alberto, sv. III, *La prosa v Letteratura italiana*, dir. Alberto Asor Rosa, Torino, Einaudi, 1984, s. 715-756.

*Ústav romanistiky
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích*

kurz: Přehled vývoje románských literatur

rok: 2011/2012

přednáší: Josef Prokop

<http://uro.ff.jcu.cz>